

تنها جسم پوششالی

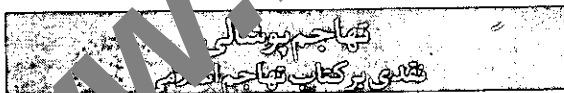
نقدی بر نظام تنهاجم اسلامی

دکتر محمد سعیدی مهر

عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس

سرشناسه	: سعیدی مهر، محمد، ۱۳۴۲ -
عنوان قراردادی	: تهاجم اسلامی، شرح
عنوان و نام پدیدآور	: تهاجم پوشالی: نقدی بر کتاب تهاجم اسلامی/محمد سعیدی مهر.
مشخصات نشر	: تهران: رویش نو، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۳۲۰ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۷۰۲-۳-۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیفا
موضوع	: ماری، رابرت ا.، ۱۹۴۶ - م. . تهاجم اسلامی -- نقد و تفسیر
موضوع	: اسلام -- احتجاجات
موضوع	: اسلام -- دفاعیه‌ها و ردیه‌ها
شناسنامه روده	: ماری، رابرت ا.، ۱۹۴۶ - م. . تهاجم اسلامی، شرح
ردیف کتابخانه	: ۱۳۹۳ ت ۷۹ س/۴/۲۲۸ BP
ردیف بایگ	: ۲۹۷/۴۷۹
شماره کتابشناسی	: ۳۴۷۲

رویش نو

نویسنده: دکتر محمد سعیدی مهر

ویراستار علمی: دکتر امید آهنچی

ناشر: رویش نو

نوبت چاپ: اول / بهار ۱۳۹۳

شمارگان: ۲۰۰۰ جلد

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۷۰۲-۳-۸

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

نشانی: تهران- صندوق پستی: ۳۹۷-۱۴۱۱۵

تلفن مرکز پخش: ۰۲۱-۲۲۸۵۴۷۴۴

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۵
فصل اول: تمایز اسلام و مسیحیت	
هراس از سرعت چشمگیر رشد اسلام در میان.....	۲۵
توسل به تخیل.....	۲۶
جامعیت دین اسلام.....	۲۶
اسلام و فرهنگ عربی.....	۲۷
نژاد پرستی عربی.....	۳۰
انتساب عرب ها به اسماعیل و ابراهیم (علیه السلام).....	۳۱
ماهیت فرهنگی اسلام.....	۳۷
نمونه اول.....	۳۹
نمونه دوم.....	۴۱
نمونه سوم.....	۴۱

فصل دوم: عربستان پیش از اسلام

فصل سوم: الله و خدای کتاب مقدس

- ۱- شناخت پذیر و شناخت ناپذیر..... ۵۵
- ۲- خدای شخصی و غیر شخصی..... ۵۶
- ۳- تثلیث و توحید..... ۵۷
- ۴- حدود و محدود..... ۵۸
- ۵- ابراهیم و تمامین..... ۶۱
- ۶- محبت خدا..... ۶۲
- ۷- اوصاف خدا..... ۶۳
- ۸- لطف خدا..... ۶۴
- نتیجه گیری فصل..... ۶۷
- تصویر خدا در کتاب مقدس..... ۶۸
- ۱) دروغگو بودن خدای کتاب مقدس..... ۷۰
- ۲) عالم مطلق نبودن خدای کتاب مقدس..... ۷۲
- ۳) ترس خدای کتاب مقدس از مخلوقاتش..... ۷۴
- ۴) مرئی، متحرک و جسمانی بودن خدای کتاب مقدس..... ۷۵

فصل چهارم: زندگانی حضرت محمد ﷺ

- کودکی محمد ﷺ..... ۸۲
- دریافت وحی یا حمله صرع؟..... ۸۵

۸۸.....	خطای آشکار آقای وات.....
۹۶.....	پیامبری و خودکشی؟.....
۹۷.....	آیات شیطانی.....
۱۰۲.....	قرآن و جن.....
۱۰۴.....	تجارب تاریخ.....
۱۰۴.....	رئین جنگ پیامبر ﷺ.....
۱۰۶.....	دعای میر مسیح.....
۱۰۹.....	زندگی شخصی پیامبر ﷺ.....
۱۱۰.....	وضعیت مالی پیامبر ﷺ.....
۱۱۱.....	تعدد همسران پیامبری.....
	فصل پنجم: محمد ﷺ و عیسی
۱۲۱.....	پیشگویی ظهور پیامبر اسلام.....
۱۲۳.....	تولد عیسی ﷺ.....
۱۲۸.....	عصمت حضرت عیسی ﷺ.....
۱۳۳.....	عصمت پیامبر اسلام ﷺ.....
۱۳۴.....	معجزات عیسی ﷺ و محمد ﷺ.....
۱۴۵.....	آیا جهاد در راه خدا عملی ضد اخلاقی است؟.....
۱۵۰.....	آمادگی عیسی ﷺ برای نبرد با دشمنان.....
۱۵۵.....	جهاد در اسلام.....
۱۵۸.....	ازدواج پیامبر ﷺ با همسر مطلقه پسر خوانده خود.....

ازدواج با کودکان ۱۶۱

مأکولات نجس ۱۶۱

شفاعت ۱۶۲

رابطه شخصی ۱۶۵

فضیلت عیسی علیه السلام بر محمد صلی الله علیه و آله ۱۶۶

مسیحیت و آیین کریشنا ۱۶۸

تشیع کبیر ۱۶۹

فصل ششم: استعاره

قرآن، کلام خدا یا سخن منزه صلی الله علیه و آله ۱۷۸

تکرار مطالب در قرآن ۱۷۹

کامل بودن کتاب مقدس ۱۸۲

قرآن و کتاب مقدس ۱۸۳

فصل هفتم: دیدگاه‌های مسلمانان درباره قرآن

عربی کامل یا ناقص؟ ۱۸۷

قرائت‌های مختلف ۱۸۹

تغییر در عبارت‌های قرآن ۱۹۰

آیات مفقود؟ ۱۹۲

آیات منسوخ؟ ۱۹۴

آیات اضافه شده؟ ۱۹۵

۱۹۶.....	ترجمه قرآن.....
۱۹۸.....	چالش با قرآن.....
۱۹۹.....	زبان قرآن.....

فصل هشتم: بررسی علمی قرآن

۲۰۳.....	استناد قرآن به تورات و انجیل.....
۲۰۹.....	اعراض دوم آقای موری.....
۲۱۰.....	انجیل بر.....
۲۱۱.....	یک اشتباه فضیحت باز.....
۲۱۵.....	تحریف کتاب مقدس.....
۲۱۵.....	معنای تحریف کتاب مقدس.....
۲۱۷.....	دلایل مسلمانان بر تحریف کتاب.....
۲۱۸.....	سند عهد عتیق و عهد جدید.....
۲۲۲.....	وجود اختلاف و تناقض در کتاب مقدس.....
۲۲۹.....	دلیلی دیگر.....
۲۳۰.....	الف) وجود مضامین مستهجن و غیر اخلاقی در کتاب مقدس.....
۲۳۱.....	ب) توصیف پیامبران الهی در کتاب مقدس.....
۲۳۴.....	بررسی اشکالات آقای موری بر قرآن.....
۲۳۵.....	۱) عدد ایام آفرینش.....
۲۳۸.....	۲) نام پدر حضرت ابراهیم علیه السلام
۲۴۰.....	۳) خطای قرآن یا خطای آقای موری؟.....

۲۴۰.....	(۴) ابراهیم علیه السلام و نمرود.....
۲۴۴.....	(۵) خریدار یوسف علیه السلام
۲۴۵.....	(۶) قرآن و موسی علیه السلام
۲۵۱.....	(۷) مریم و قرآن.....
۲۵۸.....	(۸) سخنان تخیلی.....
۲۵۹.....	(۹) آزمون نوشیدن آب.....
۲۶۰.....	(۱۰) تاریخ غیردینی.....
۲۶۰.....	الف) نابودی سپاه ابرهه.....
۲۶۱.....	ب) بنا کردن کعبه.....
۲۶۱.....	ج) سرچشمه.....
۲۶۵.....	(د) قرآن و الکنز.....
۲۶۷.....	(۱۱) خطای علمی قرآن.....
۲۶۹.....	(۱۲) تناقضات درونی.....
۲۷۵.....	نسخ احکام در شرایع الهی.....
۲۸۴.....	مراحل دفاع و جهاد مسلمانان.....
۲۸۶.....	اولین مسلم و اولین مؤمن.....
۲۸۸.....	انشعاب یهودیت و مسیحیت.....
۲۹۱.....	وحی شخصی.....
۲۹۴.....	مضامین اسطوره‌ای.....
۲۹۶.....	برخی خطاهای آقای موری در این بحث.....
۲۹۸.....	عیسی علیه السلام در قرآن.....

۲۹۹..... تثلیث در قرآن.....

۲۹۹..... الف) اعتراض اول.....

۳۰۰..... ب) اعتراض دوم.....

۳۰۲..... قرآن و «پسر خدا»!.....

۳۰۵..... نماز مسیحیان.....

۳۰۷..... ران و الرهیت عیسی علیه السلام.....

۳۰۸..... جبالیه یا نژاد شیعی؟.....

۳۱۱..... بهشت سنی.....

۳۱۷..... فهرست منابع.....

www.ketab.ir

پیشگفتار

میراث این کتاب حاضر، نقد کتاب *تهاجم اسلامی* نوشته آقای رابرت موری است. بر حسب اطلاعات موجود، این کتاب در سال‌های اخیر بارها در کشورهای غربی انتشار یافته به بیش از هفت زبان دیگر (غیر از زبان انگلیسی) ترجمه شده، در حالی که سرچشمه آن، ایراد اتهام‌های واهی و نسبت‌های ناروا به اسلام و مسلمانان است.

با مطالعه کامل کتاب *تهاجم اسلامی* خواننده آشکار می‌شود که نویسنده آن توانسته به خوبی و با تألیف و کوشش دادن مطالب آثاری که قبل از آن منتشر شده (مانند کتاب بیست و سه سال از علی دشتی، آثار آرتور جفری^۱ و گیوم^۲ و پاره‌ای دایرةالمعارف‌ها و فرهنگ‌ها) مجموعه‌ای از نقدها و شبهات علیه اصلی‌ترین ارکان آیین اسلام، یعنی شخصیت پیامبر اکرم (ص) و قرآن کریم گرد آورد و با تحریف تاریخ صدر اسلام چهره‌ای مشوش و نامطلوب از پیامبر اسلام (ﷺ) ترسیم کند. همان‌طور که در خلال این کتاب نشان خواهیم داد، مدعی بسیار

۱- مشخصات کامل کتابشناسی این کتاب به شرح زیر است:

Mori, Robert A., *The Islamic Invasion: Confronting the World's Fastest Growing Religion*, Eugene: Harvest House Publishers, 1992, 2001, 2008.

شایان ذکر است که تمام ارجاعات ما به نسخه چاپ شده در سال ۱۹۹۲ این کتاب است.

2- Arthur Jeffery

3- Guillaume

کوشیده است تا با بهره‌گیری از شگردهای تبلیغاتی و ترفندهای ژورنالیستی، اذهان خوانندگان را از دریافت حقیقت اسلام منحرف سازد و پاره‌ای دعاوی بی‌اساس خود را با بسته‌بندی چشم نواز و مشتری پسند و با برجسب تحقیق علمی به خورد مخاطبان خود دهد.

آقای موری مدعی است در این کتاب، درصدد بررسی و تحقیق علمی درباره اسلام است.^۱ با مروری هرچند سریع بر کتاب تهاجم اسلامی، بطلان ادعای فوق‌الذکر روشن می‌شود، زیرا اقتضای تحقیق علمی نفی هرگونه پیش داوری و تعصب و ریاکاری است و شرط بررسی علمی یک دین آن است که از سرانصاف و صداقت تماماً اجتناب مسئله بررسی گردد و ویژگی‌های مثبت و منفی آن، به صورت کامل، مورد توجه و عنایت قرار گیرد. اما در کتاب تهاجم اسلامی کوچکترین اثری از ادب روش‌نگریش به چشم نمی‌خورد و نویسنده تنها در پی آن است که با گزینش جملات و عبارات به زعم وی از نقاط منفی اسلام است، چهره‌ای نامطبوع از این آیین الهی به نمایش درآورد.

برای مثال، در بررسی شخصیت پیامبر اسلام ﷺ هیچ اشاره‌ای به فضایل اخلاقی و شخصیت ایشان نکرده است؛ حتی آنکه بخش عمده‌ای از تاریخ و سنت اسلامی معتبر، که هیچ پژوهشگر معصی‌الوجدان را در انکار آن مجاز نمی‌شمارد، مشتمل بر همین فضائل اخلاقی و ابعاد روحی و معنوی شگرف ایشان است که غالباً مورد اذعان بسیاری از اسلام‌شناسان و پژوهشگران غربی نیز است. آقای موری خود می‌گوید: «خوشبختانه، وقایع اصلی زندگی محمد [ﷺ] کاملاً شناخته شده‌اند و محل مناقشه و اختلاف نیستند».^۲ پس چگونه رجسب اخلاقی

۱- برای مثال در صفحات ۸-۱۱ کتاب تهاجم اسلامی.

2-Thankfully, the basic concerning Muhammad's life are "well known and are not issues of controversy." *The Islamic Invasion*, p. 69.

را بسته و حتی به خود جرأت نداده که دست کم به چند مورد از هزاران نقطه درخشان حیات پیامبر اسلام ﷺ اشاره کند. البته همان‌گونه که خواهیم دید، مطالبی که موری در فصل ششم کتاب خود گفته، یا با شواهد مسلم تاریخی ناسازگار است و یا آنکه، برخلاف زعم او، دلالتی برضعف و نقصان شخصیت حضرت محمد ﷺ ندارد. موری همین روش جانبدارانه و تعصب آلود را در فصول ۸ و ۱۰ در بخش پنجم کتابش در بررسی کتاب مقدس مسلمانان یعنی قرآن کریم در پیش گرفته است.

همان‌گونه که اشاره شد، آقای موری در موارد متعددی مدعی شده که هدف او «بررسی علمی آیین اسلام و آگاه ساختن غریبان از ماهیت این دین و اعتقادات مسلمانان است». هیچ دینی نباید از اینکه مورد پژوهش علمی قرار می‌گیرد، هراس داشته باشد. و همچنین متذکر می‌شود که مسلمانان به راحتی و آزادانه مبانی اعتقادی مسیحیت را نقد می‌کنند و در این صورت، می‌باید تحمل نقد اسلام را نیز داشته باشند.^۱

در پاسخ به سخنان فوق، باید گفت، دانشمندان و محققان مسلمان، علی‌الاصول، تاب تحمل «نقد علمی» اعتقاد و روش را ندارند، مشروط بر آنکه واقعاً «علمی» - به معنای واقعی کلمه - باشد، یعنی از یک جهت، روش‌های معتبر و مقبول جامعه علمی برخوردار باشد و از جهت دیگر حسی از سرگشته‌ی بیش‌داوری، جانبداری و تعصب ورزی باشد و مهم‌تر از همه، با مسائل غیر حلالی و حساس آمیز درنیا می‌زد و خواهیم دید که نوشته موری چنین نیست. در نظر مسلمانان، علی‌الخصوص مسیحی، یکی از پیامبران بزرگ الهی است که افتخار دریافت وحی الهی را داشته

1 - *The Islamic Invasion*, p. 10.

2 - *The Islamic Invasion*, p. 8.

3 - *The Islamic Invasion*, p. 10.

و معجزات فراوانی را به اذن خداوند برای هدایت بنی اسرائیل آورده است. آیات متعددی از قرآن در ستایش و توصیف عیسی مسیح ﷺ نازل شده است.^۱ آری، مسلمانان عیسی ﷺ را از پیامبران اولوالعزم می دانند و همواره او را به عظمت و بزرگی یاد می کنند. البته، همان گونه که آقای موری اشاره می کند^۲ محققان ملمان با همه آرا و عقاید مسیحیت فعلی موافق نیستند. آقای موری در مقام ارائه فهرستی از مواضع مسلمانان در قبال مسیحیت می گوید: «پس از بازدید از مراکز اطلاعاتی و مساجد متعدد مسلمانان، آثار اسلامی فراوانی را گردآوری کرده ام که آثار را، کتاب مقدس حمله می کند و تثلیث، الوهیت عیسی ﷺ، پسر خدا بودن مسیح، ربانیت مسیح، رستاخیز جسمانی او و شفاعت او در کنار خدای پدر را انکار می کند».

عبارات فوق بنگر اثل بسیاری است. اولاً، همان گونه که ملاحظه می شود هیچ مطلب توین تری در دیدگاه مسلمانان نسبت به اعتقادات مسیحیت فعلی مشاهده نمی شود، بلکه اگر عموم محققان و علمای اسلامی نظرات موهن و خلاف اخلاقی دوره شخصیت عیسی ﷺ یا دیگر عقاید مسیحیان داشتند، یقیناً آقای موری برای تحریک و طاف خوانندگان مسیحی خود آن را ذکر می کرد و از این طریق، در مسیر تهاجم علیه اسلام و اسلامیان از آن برای جامعه مسیحی، گام های اساسی تری بر می داشت. مثلاً، پاره ای فرق و

۱- برای نمونه بنگرید به: سُر بقره، آیه ۲۵۳؛ آل عمران، آیات ۴۶، ۴۳، ۴۲، ۴۱، ۴۰، ۳۹، ۳۸، ۳۷، ۳۶، ۳۵، ۳۴، ۳۳، ۳۲، ۳۱، ۳۰، ۲۹، ۲۸، ۲۷، ۲۶، ۲۵، ۲۴، ۲۳، ۲۲، ۲۱، ۲۰، ۱۹، ۱۸، ۱۷، ۱۶، ۱۵، ۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱. آیات ۱۶۳ و ۱۷۱، مائده، آیه ۱۱۰، مریم، آیات ۱۶-۳۴ و...

2- *The Islamic Invasion*, p. 10.

3- "After visiting various Muslim information centers and mosques, I have collected a vast amount of Muslim literature which openly attacks the Bible and denies the trinity, the deity of Christ, His Sonship, His death on the cross, His bodily resurrection, and His intercession at the right hand of God the Father." *The Islamic Invasion*, p.10.

گروه‌های مسیحی در برخی آرای فوق با محققان مسلمان، هم رأی‌اند. برای مثال آموزه رسمی «تثلیث» از سوی طرفداران مونارکیانیزم، آریانیسم و سابلیانیسم پذیرفته نشده است.

واقعیت آن است که در گذشته دور و نزدیک بسیاری از آثار ناقدان و مخالفان اسلام از سوی اندیشمندان مسلمان به روشی علمی و محققانه و به دور از تعصبات مذهبی پاسخ داده شده است؛ اما متأسفانه به دلیل ترجمه نشدن به زبان‌های رایج در غرب یا عدم انتشار آن در سطحی گسترده، توده‌های مردم در جوامع غربی از مطالعه این پاسخ‌ها بی‌بهره مانده‌اند و این امر میدان را برای یک‌تازی ناصحان تعصب‌پر و مغرض‌مهی‌اتر کرده است.

به هر تقدیر با توجه به محتوای کتاب *تهاجم اسلامی* به نظر رسید که بررسی و پاسخ‌گویی به اشکالات آقای موری و انتشار آن به زبان انگلیسی در واقع پاسخ‌گویی به مجموعه وسیع‌تر اشکالاتی است که در سال‌های اخیر برخی از به اصطلاح «اسلام‌شناسان» غربی بر مبنای تاریخی و اعتقادی اسلام وارد ساخته‌اند. بر همین اساس، طرحی ترجمه‌ای در مدیریت مطالعات اسلامی معاونت پژوهشی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلام به تصویب و در نهایت در قالب کتاب حاضر به انجام رسید. هدف نهایی این مترجم فارسی نقد کتاب *تهاجم اسلامی*، به زبان انگلیسی ترجمه و در کشورهای انگلیسی‌زبان (به ویژه کشور آمریکا که در آنجا کتاب *تهاجم اسلامی* بارها و بارها تجدید چاپ و توزیع شده است) منتشر شود. این هدف متأسفانه به دلایلی محقق نشده و شرایط لازم برای ترجمه و نشر این کتاب در خارج از کشور فراهم نگردید. از این رو به ضرورت تجدید انتشار نسخه فارسی این کتاب برای خوانندگان فارسی‌زبان خالی از غش نخواهد بود؛ چرا که بخش وسیعی از شبهاتی که در کتاب *تهاجم اسلامی* مطرح شده است به نوعی در برخی آثار فارسی‌زبان نیز ترویج می‌شود و چه بسا پاسخ‌های کتاب حاضر به نقدهای متنوع کتاب *تهاجم اسلامی* بتواند بصیرت‌هایی در باب

حقانیت اسلام و آموزه‌های اسلامی در برابر شبهات مستشرقان و ناقدان غربی اسلام به ارمغان آورد و چهره معصوم اسلام راستین را از پس ابرهای دشمنی و تعصب‌ورزی آشکار سازد. بدین ترتیب، پس از کسب اجازه کتبی از معاونت محترم پژوهشی سازمان فرهنگ و ارتباطات تصمیم گرفته شد که پس از انجام بررسی تغییرات اساسی و افزودن مطالب جدید، نقد کتاب تهاجم اسلامی در اختیار خوانندگان حقیقت جو و فرهیخته قرار گیرد.

ایان این مقدمه تذکر چند نکته بایسته است:

۱. همان گونه که از مطالعه کتاب تهاجم اسلامی آشکار می شود، نویسنده از موضع یک مسیحی متعصب، و نه یک ملحد، بر اسلام تاخته و در بسیاری از موارد کوشیده است که مسیحیت را- در چهره کنونی اش- بر اسلام ثابت کند. بی شک در این تلاش بی یافت نویسنده، یکی از راه‌های منطقی و موجه، بررسی نقاط ضعف آیین مسیحیت است. به عبارت دیگر می توان به نوعی «مقایله به مثل» دست زد و به اختصار تفصیل به نقد مبانی اندیشه و فرهنگ مسیحیت کنونی و حتی بررسی علم مضامین عهد عتیق و عهد جدید پرداخت تا روشن شود که حتی اگر، برحسب فرض، انتقاد آقای موری به اسلام وارد باشد، ایراداتی بس بزرگتر و وسیع تر متوجه مسیحیت است. اما ما از این کار صرف نظر کرده ایم نه تنها به دلیل ناسازگاری آن با اختصار، بلکه در این کتاب دنبال می شود؛ بلکه عمدتاً به این دلیل که مکتوب حاضر را، که صرفاً نقد کتاب دارد، محل مناسبی برای حمله علیه مسیحیت نمی دانیم.^۱

۱- گفتنی است که مراد از مسیحیتی که قابل نقد است مسیحیت تاریخی تحریف شده ای است که در حال حاضر در سه شاخه کلی مسیحیت کاتولیک، پروتستان و ارتدوکس تبلیغ می شود، نه آن آیین الهی ای که به اعتقاد ما مسلمانان حضرت مسیح صلی الله علیه و آله به آن مبعوث شده است. البته در برخی موارد، به منظور روشن تر شدن بحث، چاره ای از طرح برخی از انتقادات علمای اسلام به مبانی اعتقادی مسیحیت موجود وجود نداشته است و البته این انتقادات در قالب گفت و گوی اسلام و مسیحیت و نه در قالب تعارض و مقابله با مسیحیت، طرح شده است.

۲. کتاب *تنهاجم/اسلامی حاوی* مسائل ریز و درشت فراوانی در نقد اسلام است. ما برای رعایت اختصار نمی‌توانیم به همه مسائل خود و کلان کتاب بپردازیم، به ویژه آنکه به نظر می‌رسد با طرح برخی مسائل اصلی و کلان، مسائل جزئی‌تر کتاب نیز پاسخ خود را خواهند یافت. از این رو، ترجیح دادیم که مطالب علمی-کتاب *تنهاجم/اسلامی* را برای نقد و بررسی انتخاب کنیم.

۳. در سراسر مباحث کتاب حاضر، تنها در برخی موارد مهم عبارات کتاب *تنهاجم/اسلامی* را به‌عینه نقل کرده‌ایم و در سایر موارد، برای رعایت اختصار، به نقل غیر مستقیم مفاد سخنان آقای موری اکتفا کرده و به منظور مستندسازی، شماره صفحه کتاب اصلی و کتاب *تنهاجم/اسلامی* را آورده‌ایم.

در پایان لازم است دانش‌آراتب سپاس خود را از جناب آقای دکتر سعید عدالت نژاد که صمیمانه به پیشنهاد کوششی جهت شکل‌گیری نسخه اولیه این تحقیق دریغ نورزیدند و از جناب آقای دکتر محمد رضا دهشیری که در مقام معاون آموزشی و پژوهشی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی با چاپ این اثر موافقت کردند اعلام داریم. همچنین می‌باید از جناب آقای دکتر امید آهنگچی به دلیل نقش بسزایی که در تکمیل محتوایی نسخه اولیه و آماده‌سازی نهایی کتاب برعهده گرفتند و نویسنده را مرهون زحمات بیدریغ خویش کردند، تشکر و قدردانی و تشکر کنیم. حمد و سپاس از آن خداوندی است که «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِهِ»

محمد سعیدی مهر

بهار ۱۳۹۳